

Allt du behöver veta
om glödlampor s10-11

Krönikan

Tystnad en utmaning s2

Klarar du
vårt gröna
filmquiz?
s8-9

nummer 1.2009

Grön Stad

i detta nummer:

2009 är
Malmös
klimatår
s4

Odlingstips för
balkongen
s7

Stor ökning av
Rättvisemärkt
s13

Här är Malmös
bästa
cykelstråk
s10

Möt
Johanna
s3

Lotta har vind- mölla på taket

Malmö satsar stort på vindkraft sidan 5

"I dessa tider, då kommuner över hela landet inför insamling av matavfall, introduceras den första icke-nedbrytbara tepåsen i Sverige." s3

Krönikan

Tystnad en utmaning

I MEDIA FRAMSTÄLLS Rosengård som ett ställe där det är ett himla liv. Men är det det egentligen?

Ur ett annat perspektiv tycker jag att Rosengård präglas av tystnad. Inte förrän SVT:s Uppdrag Granskning avslöjar att Acta - som äger en massa hus i Herrgården på Rosengård - har mögel och kackerlackor i sina lägenheter, börjar det komma in klagomål från boende där. Visst har vi fått ströklagomål tidigare, men inte i någon avvikande omfattning jämfört med andra områden. Och nu när vi fått rapporten om tillståndet i nästan 900 lägenheter vet vi att det är obegripligt illa ställt.

Vi jobbar för högtryck för att få struktur på det hela och häng på fastighetsägaren och fastighetsförvaltaren. Med engagerade och kreativa medarbetare ska vi få ordning på den här extrema situationen.

Men en annan tanke gnager. Varför har det varit så tyst på Rosengård? Många lägenheter är i rent ut sagt bedrövligt skick. Varför i hela fridens namn har vi inte fått reda på det? Vi som alltid har örat mot marken. Vi som får in mängder av information och signaler från staden. Vi som arbetar systematiskt och noggrant.

ANDELEN INVANDRARE i Malmö i förhållande till hela befolkningen i kommunen är stor. Vi är mycket angelägna om att kommunicera med Malmöborna. Få med alla på vårt miljötag. Få dig som Malmöbo att känna delaktighet och stolthet över allt som görs i staden.

Men om så många människor inte ens låter höra av sig när deras boende är så uselt...

Det finns teorier. En del är rädda för myndigheter. Vissa är rädda för att förlora sitt hyreskontrakt. Några är rädda för fastighetsförvaltaren. Många talar inte svenska. Läser inte svenska. Tillägnar sig inte den information som finns i media (tv, radio, tidningar). Än mindre vår hemsida eller informationsmaterial som tillverkas och ges ut.

Vi har en stor utmaning framför oss om vi ska bryta igenom och få med oss ALLA Malmöbor i vårt arbete. Det är någonting att bita i. Det funkar inte att göra som vi brukar.

MALMÖ ANSES INTERNATIONELLT som en av de främsta städerna i världen vad gäller hållbar stadsutveckling. Malmö har under ett antal år arbetat framsynt, modigt och i framkant med att ställa om staden. På agendan har vi frågor om hållbart byggande, förtätning och blandning av staden, energiförsörjning och energieffektivisering, hållbar konsumtion och hållbara transporter. Och massor av andra frågor som måste hanteras om Malmö ska fortsätta ligga i täten och bli en hållbar stad.

Allt det här görs för att du som bor och/eller arbetar/utbildar dig här ska kunna leva bekvämt i en modern stad som tar ett långsiktigt samhällsansvar. Vi har massor av engagerade Malmöbor och företagare som tillsammans med oss som arbetar i Malmö stad drar utvecklingen i rätt riktning. Nu ska vi ha med ännu fler Malmöbor! Jag vill uppmana dig som läser det här och som har idéer att höra av dig till oss på miljöförvaltningen.

Jag vill att alla som bor och verkar i Malmö ska känna stolthet över sin stad och bidra till att göra staden hel och hållbar.

Malmö i mars 2009
Katarina Pelin, miljödirektör

Grön Stad nummer 1.2009

- s4 2009 blir klimatår i Malmö
Malmö stad klimatneutral 2020
- s5 Supervindmøllor planeras i hamnen
Fler små vindkraftverk i Malmö
- s6 Bytesrum - fynd för boende
Insamling av matavfall vid villor
- s7 Så får du egen grön balkong
Så fixade jag min egen sallad
- s8-9 Filmquiz
- s10 Samlaren - ett sätt att få in elavfall
Glödlampor på väg att försvinna
- s11 Pengar att tjäna på släckta lampor
- s12 Malmö vill slippa råttgift i avlopp
Danska kommuner nöjda med fällan
- s13 Klimatsmart resande med Malmöbricka
Rättvis konsumtion ökar i kommunen
- s14 Här är det toppen att cykla
Miljöanslaget
- s15 Naturguiden:
Ett sopberg i grön kostym
Kalender om vilda och tama djur
- s16 Belönade för rättvisa kläder

KALENDAR IUM

MARS

- 31** Malmö stads cykelauktion. Assistancelokaler, Ridsögatan 4, kl 15. Visning börjar en timme tidigare.
tisdag

APRIL

- 7** Påsklovsöppet, Humanitetens hus, Drottningtorget. Workshop för barn och ungdomar 10-15 år, kl 16-18.
tisdag

- 7-8** Påskkul på stranden med Sea-U på Ribersborgsstranden. Läs mer på www.sea-u.se
tisdag-onsdag

- 6-9** Påsklovsaktiviteter, Malmö museer, 12.30-14. Läs mer på Malmö museers webbplats på malmo.se
måndag-torsdag

- 25** Mirakelfestival, Malmö museer. Musik och kultur från medeltiden och barocken framförs av elever från Heleneholms gymnasium.
lördag

MAJ

- 2** Vårfest i Slottsträdgården.
lördag

- 9** World Fairtrade day, arrangemang på S:t Knuts torg.
lördag

- 10** Fågelskådningens dag: Samling på parkeringen vid Ribersborgs Kallbadhus kl 08.00. Vandring i Öresunds- och Slottsparken. Naturskyddsföreningen och Malmöornitologerna.
söndag

- 19** Malmö som en sandhög: Sea-U och Malmö kulturskola ordnar manifestation på stranden med aktiviteter.
tisdag

- 28** Malmö stads cykelauktion. Assistancelokaler, Ridsögatan 4, kl 15. Visning börjar en timme tidigare.
torsdag

JUNI

- 7** Havets dag. Stor aktivitetsdag med Sea-U på Ribersborgsstranden
söndag

- 23** Säsongspremiär för Slottsträdgårdens tisdagskvällar med levande musik..
tisdag

Grön Stad Vi som gör tidningen

ANSVARIG UTGIVARE

Katarina Pelin, miljödirektör.

REDAKTIONEN Birgitta Gisby, Monika Månsson, Malin Sandström, Anders Ekström, Daniel Skog (föräldraledig), Tor Fossum, Susanna Johnmark, Mikael Ringman.

GRAFISK FORM

Anna Helal på GREGORY

www.gregory.se
ADRESS Grön Stad,
Miljöförvaltningen, 205 80 Malmö.

TELEFON 040-34 20 53

FAX 040-30 41 05

E-POST gron.stad@malmo.se

DEBATTINLÄGG boktips, reportageuppslag med mera honoreras efter överenskommelse.

TRYCK 30.000 exemplar hos JMS Mediasystem som är ett Svanenmärkt tryckeri.

Insändare och uppgifter om kommande evenemang, aktioner eller möten emottages tacksamt.

Malmö stad

Komposterbara påsar ska minska hundbajsproblem

Påsar av majstärkelse och olja från växtriket som bryts ned på mellan 10-45 dagar - det är det senaste greppet för att minska problemet med hundbajs på Malmös gator. Gatukontoret ska prova att sätta upp 20 ställningar med "biobajspåsar" vid hundrastgårdar runt om i staden.

Tanken är att hundägarna ska plocka upp hundbajset och kasta påsen i en latrintunna - där bryts den ned fortast. Om påsen av misstag hamnar på marken kommer den att brytas ned ändå. Om ett djur äter påsen, kan påsen smältas av djuret.

Restprodukterna som bildas när påsen komposteras är humus, koldioxid och vatten.

På malmo.se/gatatorgtrafik kan du läsa var ställningarna sätts upp.

Här hittar du energi-rådgivningen

Energirådgivningen i Malmö har bytt telefonnummer och e-post till 020-40 33 70 samt energirad@kfsk.se. Hit ringer eller mejlar du om du söker råd kring energifrågor. Syftet med den kommunala energi- och klimatrådgivningen är att ge en objektiv, lokalt och regionalt anpassad information och rådgivning. Den ska samordna och komplettera den rådgivning som du kan få från statliga myndigheter och kommersiella aktörer.

60 procent fler besökare till Folkets park

Under förra året hade Malmö Folkets park över 2,6 miljoner besök. Det är en ökning med 60 procent jämfört med 2007, visar den marknadsundersökning som gjordes efter förra säsongen. Undersökningen bygger på 300 telefonintervjuer till invånare i Malmö och kranskommunerna. Den uppskattade besöksstatistiken innehåller alltså inga långväga besökare.

Läs mer på: www.malmo.se

Botanisk trädgård närmare förverkligande

Om 15-20 år ska Malmö Botaniska trädgård vara helt klar. Anläggningen ska ligga i anslutning till Lindängelunds fritidsområde öster om Katriketorps gård i södra Malmö. I mars godkände kommunstyrelsen den utredning som tekniska nämnden har gjort.

Nu ska tekniska nämnder gå djupare in i projektet för att ta fram en plan över hur genomförandet kan gå till.

Källa: www.malmo.se

Pyramidalt ohållbart te

I dessa tider, då kommuner över hela landet inför insamling av matavfall, introduceras den första icke-nedbrytbara tepåsen i Sverige.

Lipton, ett av världens största teföretag, har kommit med nya pyramidpåsar som tillverkas av ett plastmaterial.

- Det är direkt sorgligt. Det är svårt att förstå att Lipton väljer att göra det nu när många andra företag arbetar med slutna kretslopp och livscykelperspektiv i sin produktutveckling, säger Mimmi Bissmont, som driver matavfallsprojektet på VA Syd.

Vi vände oss till Unilever som äger Lipton och ställde frågan:

Hur kommer det sig att ni börjar

Liptons nya pyramidpåsar går inte att kompostera. Foto: Mikael Ringman

med tepåsar av plast?

Natalie Rovaniemi på Unilevers kundkontakt svarar:

- Våra pyramidpåsar är skapade så att större bitar av frukt samt längre teblad får plats i dem. Det är flera saker som man tar hänsyn till vid utvecklandet av en ny tepåse och självklart är miljöaspekten en av dem. Vårt utvecklingscentrum jobbar för att utveckla och hitta nya material som är nedbrytbara och komposter-

bara och som samtidigt uppfyller de tekniska kraven nämnda ovan. Ett av våra huvudmål är just att kunna erbjuda komposterbara tepåsar för alla Liptons teer. När det gäller miljöaspekten kan vi rekommendera att man väljer ett av våra lösteer.

VA Syd var till följd av plast-teet på väg att införa ett stopp för alla tepåsar i matavfallsinsamlingen, men valde till slut att låta bli:

- Det är förstås inte bra för oss att få plast i insamlingen. Men det kändes ännu mer fel att förbjuda alla tepåsar när det bara är ett fabrikat som ställer till problem. Det bästa är förstås om de som köper pyramidpåsar kastar dem bland brännbart avfall. Men om pyramidpåsararna hamnar bland matavfall, klarar vi ut det också, säger Mimmi Bissmont.

Läs mer om Malmös matavfallsinsamling på sidan 6.

Djupadalsskolans ekologiska kock lagar gärna vegetarisk lasagnette. Lasagnetten görs av mindre pasta än de vanliga lasagneplattorna. Ali väljer

fullkornspasta för att få en nyttigare och godare pasta. Här är hans recept med ekologiska röda linser och grönsaker för en saftig lasagnette.

Lasagnette med lins- och grönsakssås (4 pers)

Du behöver:

120 g lasagnette fullkorn
40 g torkade röda linser
120 g krossade tomater
60 g hackad purjolök
60 g finriven morot
3 dl standard mjölk
12 g grönsaksbuljong
40 g vetemjöl
Vitlök
Basilika
Oregano
Svart/vitpeppar
Salt
80 g gratängost

* 100 gram motsvarar cirka 1 dl.

Gör så här:

1. Sätt ugnen på 175 grader.
2. Lägg de torra lasagnetterna i en ugnform lagom för fyra portioner.
3. Tillsätt krossade tomater, lök, finriven morot och torra röda linser.
4. Koka en bechamelsås: värme oljan, häll i mjölet och rör runt till en massa. Häll i mjölken så att den blir som en sås. Krydda efter behov.

5. Smaksätt såsen med grönsaksbuljong, basilika, oregano, svart/vitpeppar, vitlök och salt. Använd halva mängden ost i såsen.
6. Häll såsen över ingredienserna i formen, strö över gratängost och tillaga i ugnen tills grönsaker/linsor mjuknat och gratängen fått fin färg.
7. Grädda i 175 grader i ca 30 min.

Serie från Karin Didring

Grön Stad proudly presents: Johanna Ekne

Du leder ett projekt där Malmö stad ska bidra till bättre miljö i Swakopmund i Namibia.

- Ja, i början av mars beviljades vi pengar för vårt kommunala partnerskapsprogram från ICLD, Internationellt centrum för lokal demokrati, som i sin tur får sina pengar från Sida. Det är viktigt att påpeka att varanda krona som Malmö stad lägger ut i projektet betalas av ICLD. Löner, resor, hotell - rubb och stubb.

Vad ska ni göra?

- Ett projekt handlar om avfallshandling. Vi har tänkt skapa ett

system för källsortering av plast, glas och metall. Sådant finns inte alls idag. Vi vill också utveckla en verksamhet för avfallssortering på sopptippen, som i princip bara är ett enda sopberg. Där går scavengers, soptare från kåkstäderna, och letar efter prylar att sälja eller använda. Genom att bygga förrådslokaler på soptippen vill vi skapa förutsättningar för företag att börja arbeta med avfallssortering. Vår tanke är att företaget skulle kunna anställa scavengers och ge dem fast jobb och skyddsutrustning.

Och det andra projektet?

- Det handlar om solenergi. Tanken är att invånarna i en av kåkstäderna ska bygga egna solfångare för att få varmt vatten. Vi börjar med att utbilda några personer i hur man kan bygga solfångare. Det finns olika varianter, där den enklaste är en svart vattenslang som ligger på taket. Tanken är att den här gruppen sedan sprider kunskapen vidare till andra invånare, kanske kan man starta ett eget företag.

Varför deltar Malmö stad i den här typen av biståndsarbete?

- Det finns flera anledningar. Miljöfrågor är globala, insatser i andra delar av världen kan göra större nytta än dem vi gör lokalt. I Malmö har vi kunskaper som vi har en demokratisk skyldighet att sprida till andra. Dessutom finns det mycket att lära i mötet med andra länder. När resurserna är små är ofta uppfinningsrikedomen och kreativiteten stor. Det är inte bara så att vi lär dem, de lär oss också.

klimatkort

Klimatsmart turismkurs

Personal på Malmö turism och ett antal turistguider ska i vår lära sig mer om klimatstaden Malmö.

Nina Jönsson på miljöförvaltningen berättar att ett av syftena är att sprida kunskaperna om Malmö som miljöstad. Och om möjligheterna att turista hållbart i och kring Malmö.

– Det finns ett stort intresse för Malmös hållbarhetsåtgärder, inte minst från stadens besökare. Genom att ge turistpersonal en ökad inblick i vad som finns kan vi bidra till att sprida intresset ytterligare, säger Nina Jönsson

Det blir två tillfällen för seminarier och studiebesök. Utbildningen är en del i projektet "Klimatanpassad turism" som har fått stöd från Naturvårdsverkets Klimp-pengar.

– Klimatanpassad turism handlar inte bara om att våra besökare ska turista klimatsmart, utan även om att Malmöborna ska göra det, säger Nina Jönsson och berättar att det under året kommer att bli föreläsningar på stadsbiblioteket med detta tema.

Köpenhamn kan bli nya Kyoto

Anledningen till att extra många deltagare förväntas komma till Köpenhamn är att konferensen måste utmynnas i en ny klimatöverenskommelse.

– Kyotoavtalet löper ut 2012 och ett nytt avtal tar tre år att implementera. Därför kommer konferensen i Köpenhamn att vara en av de viktigaste som har hållits, säger Roland Zinkernagel.

Mellan 7 och 18 december i år, då konferensen pågår, blir det svårt att få ett hotellrum i Malmö.

Kyotoprotokollet är en internationell överenskommelse som slöts vid klimatkonferensen i Kyoto i Japan 1997. Avtalet trädde i kraft 2005. Där förbinder sig flera industriländer att minska sina utsläpp av växthusgaser med drygt 5 procent till år 2008-2012, jämfört med 1990 års nivå.

Malmö stads solenergisatsningar är en av de saker Malmö vill lyfta fram under 2009.

2009 blir klimatår

Malmö stad satsar sex miljoner kronor på projekt och kampanjer inför FN:s stora klimatkonferens i Köpenhamn i december.

MALMÖ LIGGER LÅNGT fram när det gäller klimatsatsningar, även på en internationell nivå. Konferensen är ett utmärkt tillfälle för oss att visa detta, både för de internationella konferensbesökarna och för Malmöborna, berättar Roland Zinkernagel på miljöförvaltningen, projektledare för Malmös klimatsatsning under 2009.

FN arrangerar en klimatkonferens varje år. Senast skedde det i Poznan i Polen och året dessförinnan på Bali i Indonesien. Mötet i Köpenhamn förväntas bli större än båda dessa.

Det talas om mellan 12.000 och 15.000 deltagare, enligt Roland Zinkernagel.

– **DÅ TALAR** vi bara om konferensdeltagarna. Sedan tillkommer NGO:er, föreningar och alla andra som vill ordna kringaktiviteter. Det kan bli hur mycket folk som helst.

En del av deltagarna kommer att bo i Malmö. Roland Zinkernagel berättar att danska UD har prelimi-

Text: Mikael Ringman
Foto: Anders Ekström

närbokat 1200 hotellrum i Malmö och Lund.

– **DET ÄR** framför allt EU-delegerade som ska bo i Malmö, det vill säga ministrar, parlamentariker och regeringstjänstemän från EU-länderna. Malmö stad kommer förstas att arrangera aktiviteter för dem. Men också för andra konferensdeltagare som vill besöka Malmö under konferensen, säger Roland Zinkernagel och berättar att planen är att hyra en välgasbuss som transporterar konferensdeltagare från Bella Center till Malmö.

– **DET DISKUTERAS** mycket om åtgärder på internationell och nationell nivå. Malmö är ett bra exempel på att man kan åstadkomma mycket på lokal nivå. Vi vill gärna driva en diskussion om de kommunala insatsernas betydelse för klimatfrågan.

Under konferensen blir det också många aktiviteter som riktar sig till Malmöborna.

– Exakt var vi landar vet vi ännu inte. Vi har haft möten med föreningar och näringsidkare för att bjuda in dem att delta. Sannolikt kommer

vi att ha ett tält på Stortorget där man kan följa vad som händer inne på konferensen.

Klimathändelser i Malmö i år

Malmö stad deltar under Earth Hour 28 mars – det är ett av första inslagen i klimatåret 2009 i Malmö.

Earth Hour är en internationell släckningskampanj för att höja medvetandet om klimatfrågan. Mellan klockan 20.30 och 21.30 uppmanas hushåll och företag att släcka ljuset och stänga av elektriska apparater.

Malmö stad deltar genom att släcka vattentornet i Hyllie och belysningen på Gustav Adolfs torg.

Detta händer också under året:

- Annonskampanjer.
- Insatser som riktar sig mot skolor, företag och föreningar.
- Aktiviteter för att minska bilanvändningen.
- En utställning om den hållbara staden på Malmö Museer.
- Klimatbantning – kända och okända Malmöbor får möjlighet att minska sin klimatpåverkan.
- Mycket annat

Läs mer på www.malmo.se/klimat

KLIMAT MALMÖ

Klimatlogga för Malmö

En ny logotyp har tagits fram för att berätta om Klimat Malmö. Så här ser den ut. Celsiusgrader, jordklot och måne eller kanske bubblor?

Loggan ska användas varje gång Malmö stads klimatsatsningar kommuniceras.

Malmö stad klimatneutral 2020

2020 ska Malmö stads verksamhet vara klimatneutral.

En egen Malmö stad-fond för klimatkompensation kan bli ett första steg på vägen.

ATT VARA KLIMATNEUTRAL innebär att man sänker sina koldioxidutsläpp och neutraliserar de resterande utsläppen.

I februari gav kommunstyrelsen miljönämnden i uppdrag utreda förutsättningarna för en fond för lokal klimatkompensation. Malmö stads mål är bli Sveriges första klimat-

neutrala kommun år 2020.

– Vi ser nu att kommunens egen organisation har möjlighet att bli självförsörjande på lokalt producerad förnyelsebar elenergi. Då ligger det lockande nära att försöka hitta ett sätt att även hantera resten av förvaltningarnas klimatpåverkan. En klimatfond kan vara ett bra sätt att göra det på ett kostnadseffektivt sätt, säger kommunalrådet Anders Rubin (s).

Hur kan det gå till? Vi ställde frågan till Joakim Nordqvist, ny klimatstrateg på miljöförvaltningen.

– Om Malmö anlägger två stora vindkraftverk i Norra hamnen tar kommunen ett stort steg på vägen. Den förnybara elproduktionen från dem motsvarar två tredjedelar av de kommunala förvaltningarnas elförbrukning, säger Joakim Nordqvist.

ELANVÄNDNINGEN STÅR DOCK bara för en del av Malmö stads utsläpp. Fjärrvärme, naturgasanvändning och flygresor leder också till koldioxidutsläpp som enligt Malmö stadmodellen ska kompenseras i en lokal fond.

Joakim Nordqvist berättar att principen bör vara att en förvaltning betalar för de utsläpp den orsakar. Pengarna går till en klimatkompensationsfond som används till att investera i exempelvis nya solceller på en skola. Det kan också vara fönsterbyten eller en annan åtgärd som sänker energiförbrukningen.

Det svåra är att skapa en enhetlig modell för hur förvaltningarna ska kunna beräkna sina utsläpp. Det är det vi nu ska arbeta fram, säger Joakim Nordqvist.

Text: Mikael Ringman

Två supervindmøllor planeras i hamnen

Två supervindkraftverk i Norra hamnen – det kan snart bli verklighet. Det första kan stå färdigt redan i december. De två verken kommer att hjälpa Malmö att bli självförsörjande på förnybar el.

– **MÅLSÄTTNINGEN ÄR** att vi ska producera lika mycket el i Malmö som Malmö stads verksamheter förbrukar, förklarar Peter Lindqvist på serviceförvaltningen.

För att nå den målsättningen finns två delmoment. Dels ska elförbrukning minska. Till 2020 ska

förbrukningen vara halverad jämfört med 2001. Hittills är besparingen 13 procent.

Den andra delen är att Malmös egen produktion av förnyelsebar el ska öka.

– Att det blåser här vet ju de flesta. Det gäller att utnyttja det till något positivt, säger Peter Lindqvist.

Bygglov har sökts för att bygga två mycket stora vindkraftverk i Norra hamnen som klarar att producera vardera sex megawatt el. Det är tre gånger så mycket som vindkraftverket Boel, som redan står i Norra hamnen, producerar. Boel byggdes

av Eon i samband med Bo01.

– Vår förhoppning är att ett av de nya vindkraftverken ska vara klart till klimatkonferensen i Köpenhamn, det vill säga december i år. Men då måste verkligen ALLT i hela kedjan klaffa för att det ska gå så snabbt, säger Peter Lindqvist.

Så fort bygglov beviljas kommer upphandlingsprocessen att starta. Då kommer också investeringsmedel att sökas via kommunstyrelsen. Tanken är att de nya vindkraftverken ska bli över 100 meter höga, med rotorblad på mellan 50 och 60 meter. Tillsammans skulle två såda-

na vindkraftverk kunna täcka en stor del av den offentliga elanvändningen i Malmö stad 2020 även om Malmö expanderar under samma tid.

– Det är svårt att anlägga så stora vindkraftverk på land, för det blir problematiskt rent logistiskt att transportera torn och rotorblad. Man måste troligen använda sjötransport hela vägen, säger Joakim Nordqvist, nyttillträdd klimatstrateg på miljöförvaltningen.

Text: Åsa Ohlsson

Fler små vindkraftverk i Malmö

Utöver de två stora vindkraftverken som planeras i Norra hamnen arbetar Malmö stad med projektering för mindre vindkraftverk inne i stadsmiljön, så kallad urban vindkraft.

OCH DET ÄR något som kräver eftertanke. Det är viktigt att placera verken ur vägen för byggnader och andra vindfång. Uppe på tak kan det finnas bra vindlägen. Ett sådant vindkraftverk finns redan i Malmö. Det kom upp vid nyåret vid Drömmarnas hus i Rosengård.

– Internationellt finns inte så mycket erfarenhet av urbana små vindkraftverk. Och den erfarenhet som finns visar att även små missar i projekteringen helt kan undergräva den förväntade nyttan, säger Joakim Nordqvist.

FÖR ATT SAMLA information och kunskap till exempelvis fastighetsägare som i framtiden vill sätta upp

vindkraftverk på sina fastigheter kommer Malmö stad sätta upp flera sorters mindre vindkraftverk, både på en särskild demonstrationsplats och på utvalda ställen i stadsmiljön.

De vindkraftverken kommer dels att vara av den typen som finns vid Drömmarnas hus, vindbollar som endast är någon meter stor och som endast genererar 0,5 kW. Men även större av mer konventionell typ kommer att sättas upp. Till påsk kommer just två sådana att stå färdiga, ett i Augustenborg och ett i Segepark. De producerar 12 respektive 50 gånger så mycket som vindbollen vid Drömmarnas hus.

MEN MALMÖBORNA behöver inte vara rädda. Joakim Nordqvist understryker att stan inte kommer att översvämmas av vindkraftverk. Bullerproblem behöver heller inte uppstå om man bygger rätt och väljer klokt. Bakgrundsljudet döljer då ljudet från vindkraftverken.

– Vi behövde ventilation i Orangeriet. Då satsade Stadsfastigheter på en vindboll, ett litet vindkraftverk. Genom att den via batterier driver ventilationen, kan det nu bedrivas biodling här, berättar Lotta Lundgren, verksamhetsledare för Drömmarna hus.

– Vi vill att tanken på vindkraft ska tas med redan när nya områden projekteras. Vår förhoppning är att man ska tycka att det är coolt med vindkraftverk, säger Joakim Nordqvist.

– Ett vindkraftverk på taket på en fastighet kan vara som en utsmyckning. Fast den ger el, säger han.

Text: Åsa Ohlsson Foto: Anders Ekström

Drömmarnas Hus har ett orangeri vars ventilation försörjs med vindkraft.

Hallå,
Lars Nöremark...

...chef för budget- och hyresrådgivningen i Malmö.

Har ni fått in fler ärenden som ett resultat av lågkonjunkturen och finanskrisen?

– Vi har inte märkt någon ökning ännu. På vår öppna rådgivning om onsdagar kommer det ungefär ett tjugotal personer, lika många som det brukar.

Vad är det budget- och hyresrådgivningen kan hjälpa till med?

– Vi hjälper privatpersoner att finna lösningar när det blir problem med ekonomin. Det kan vara allvarliga svårigheter, när det kan bli aktuellt med skuldsanering. Men det kan också handla om tillfälliga svårigheter där vi kan hjälpa till med att få en struktur över ekonomin. Här arbetar sex personer. En av oss arbetar särskilt med hyresskulder.

I vilket skede tycker du att man ska ta kontakt med budget- och hyresrådgivningen?

– Det är förstås en fördel om man kommer i ett tidigt skede. Då kan vi snabbt få stopp på skuldsättningen så att den inte växer ytterligare och undvika att situationen förvärras. Men det är aldrig försent att komma hit. Även den som har dragit på sig mycket stora skulder kan få hjälp att ta sig ur en svår situation.

Så här tar du kontakt med budget- och hyresrådgivningen:

Telefon: 040-34 10 00

Mejl: budgetradgivning@malmö.se

Öppen rådgivning: Miljöförvaltningen, Bergsgatan 17, onsdagar 9-12, 13-16.30.

i korthet

Malmö för mer miljöteknik

I vår tas nästa steg i Malmö stads CleanTech City-arbete.

Då blir näringslivskontoret klar med en utredning om hur Malmö stad ska kunna utvecklas till ett centrum för miljöteknikföretag.

Louise Svensson, näringslivsutvecklare på näringslivskontoret, berättar att det finns två huvudspår:

– Dels handlar det om placeringen. Man kan välja att skapa en plats som man tänker sig ska vara ett centrum för miljöteknik, ungefär som Medeon är för mediceknik. Dels handlar det om innehållet. I det fallet handlar det om att skapa goda förutsättningar för företag i den här branschen, berättar Louise Svensson.

Utredningen presenteras för näringslivsberedningen senare i vår.

i korthet

Tillsyn hos stadens tandläkare

Under 2009 gör miljöförvaltningen tillsyn hos Malmös privat-tandläkare.

- Vi besöker tandläkarna bland annat för att undersöka hur de hanterar sin avfallshantering och sina kemikalier. Men det viktigaste är att kontrollera att det finns fungerande amalgamavskiljare, berättar Mattias Jönsson, på miljöförvaltningens miljötillsyns-avdelning.

Amalgam innehåller kvicksilver, en tungmetall som finns i gamla fyllningar. Mattias Jönsson berättar att amalgamavskiljare ska finnas både vid patientstolen och rengöringsvasken.

- Det är viktigt för att undvika att kvicksilver går ut i naturen.

Tidigare har en liknande tillsyn gjorts på folktandvårdens kliniker, med gott resultat.

KlimatX - nu på museet

KlimatX, miljöförvaltningens satsning på klimatpedagogik, har flyttat in på Tekniska museet. KlimatX höll tidigare till i ett rum på Kockum Fritid dit skolklasser kom på besök för att experimentera med elbilar, solfångare och andra saker som gav handgripliga kunskaper om klimatfrågorna. Sedan i höstas har verksamheten blivit en del av Tekniska museets kunskapsstivoli.

- Vi fortsätter att ta emot skolklasser från femte klass till och med gymnasiet. Liksom tidigare kombinerar vi de egna övningarna med en vandring i Västra Hamnen där vi tittar på solfångare och andra hållbara energilösningar i verkligheten, berättar Erik Roupe, museipedagog och den som leder Klimat X-verksamheten på Tekniska museet.

Erik Roupe berättar att Klimat X fortsätter att vara populärt bland skolklasserna.

I vår genomför Erik Roupe också en fortbildningskurs för lärare.

- Även för den här kursen har vi haft ett stort intresse. De 30 platserna blev ganska snabbt fyllda, säger Erik Roupe.

Tyck till om Skånes framtida vatten

Nu kan du tycka till om förslagen för att förbättra vattenkvaliteten i Skåne.

Inom EU finns ett vattendirektiv som syftar till att det säkerställas en god vattenstatus i EU:s länder till 2015.

Vattnet utanför Malmö faller under Södra Östersjöns vattendistrikt. I början av mars kom nya förslag som innehåller åtgärdsprogram, förvaltningsplaner och miljökvalitetsnormer och en strategisk miljöbedömning.

Förslagen har alla rätt att tycka till om. På vattenmyndighetens webbplats kan man lämna sina synpunkter direkt.

Du hittar förslagen på: www.vattenmyndigheterna.se
Du kan också läsa mer på länsstyrelsens webbplats: www.m.lst.se

Ett tomt gammalt torkrum förvandlades till ett bytesrum. - Ett lyft för hela huset, säger Mimmi Widner som är ansvarig för rummet.

Ett bytesrum - fynd för boende

Ett stort loppisintresse och ett tomt rum. Det gav idén att skapa ett bytesrum i bostadsrättsföreningen Haren 12. Nu har Återbruket, som rummet kallas, varit igång i två år.

REGLERNA ÄR ENKLA: fungerande saker som de boende tröttnat på och som kan vara till nytta för någon annan ställs ner i rummet. Och alla boende kan ta med sig saker hem som har ställts in i Återbruket.

Rummet vid Davidshallstorg står alltid öppet för de boende i huset. Trots det har det inte blivit något soprum.

Mimmi Widner är ansvarig för att allt fungerar. Hon tittar till rummet och ser till att ordningen hålls. Att hon är engagerad märks. När en espressomaskin ställdes in i rummet letade hon till exempel upp bruksanvisningen på internet.

NÄR RUMMET STARTADE var aktiviteten inte särskilt hög. Mimmi, som ofta går på loppis, fyndade ibland

Text: Åsa Ohlsson
Foto: Anders Ekström

billiga roliga saker som hon ställde ner i rummet. Allt för att få lite fart på det.

- Nu går aktiviteten upp och ner, säger hon.

- Bäst är att vara där i samband med vår- och julstädningen. Då kan man hitta jättebra grejer.

Hennes eget bästa fynd är en Bang & Olufsen-TV.

Det råder lite olika åsikter om man ska kunna lägga ner kläder eller inte. Mimmi tycker själv att det är okej. Det är bara att tvätta och använda tycker hon. Tröjan hon har på sig kommer just från Återbruket.

- Men det är klart, blir det så att här ligger massor av kläder som ingen vill ha, då får vi kanske ändra reglerna.

Annars är elektriska prylar något som kan vålla problem. De får inte slängas i containrarna. Blir de stående så måste de köras till miljöstationen. Nu sist gjorde Mimmi det själv.

DEN NYBILDADE bostadsrättsföreningen BRF Ribersborg 1 har också ett

bytesrum, organiserat på annat sätt. Här är det öppet en kväll i veckan. Då sitter Marie Lindqvist, initiativtagaren till rummet, eller hennes man Christer och tar emot saker.

Det finns ett bra skäl till att rummet inte är öppet för jämnan - bytesrummet ska inte gå samma öde till mötes som sopstationen, det vill säga belamras med trasiga prylar som egentligen borde ha körts till tippen.

- Likaväl som att sitta framför TV:n, kan man sitta här. En timme går fort. Och det brukar alltid komma ner någon och titta, lämna saker eller prata, säger hon.

Tips för bytesrum

- Sakerna ska vara hela och funktionsdugliga
- Utse någon som är ansvarig för rummet
- Kom överens om vad ni ska göra med saker som blir stående
- Passa på och rensa när föreningen tar dit en container för grovsopor
- Var flexibla och anpassa reglerna efter hand
- Marknadsför rummet för dem som bor i föreningen

Nu börjar insamling av matavfall vid villor

I vår får de första villaägarna i Malmö möjlighet till insamling av matavfall. Först ut blir 1300 villor i Riseberga och Videdal i Husie.

- **DELTAGANDET ÄR** frivilligt men vi tror att de flesta vill vara med. Vi räknar med att komma igång i månads-skiftet april-maj. I slutet av året gör vi en utvärdering för att undersöka hur rutinerna har fungerat. Nästa år hoppas vi kunna sprida matinsamlingen till många fler av Malmös villaägare, berättar Mimmi Bissmont, som driver matavfallsprojektet på VA Syd.

Idag sorterar drygt 7.000 hushåll i flerfamiljshus i Malmö sitt matavfall. Antalet växer hela tiden i takt med att nya bostadsrättsföreningar och hyreshus tillkommer.

MIMMI BISSMONT berättar att insamlingsprincipen blir densamma för villahushåll som för lägenheter: Matavfall samlas i en brun pappåse som läggs i ett brunt plastkärl.

- Den enda skillnaden är att varje villaägare måste få ett eget kärl.

Mimmi Bissmont berättar att VA Syd har gjort en undersökning som visar att de flesta av Malmös

villaägare är positiva till att samla in matavfall.

- För de allra flesta handlar det om att man vill göra en insats för miljön. Att slänga sitt matavfall i en särskild påse är ett enkelt och konkret steg mot en klimatvänligare vardag, säger Mimmi Bissmont som tror att det dröjer tre-fyra år innan samtliga villaägare kan få möjlighet att samla in sina matsopor.

- Vi har 26.000 villahushåll i Malmö och det tar tid innan vi kan nå alla.

Läs mer på: www.vasyd.se/husiematavfall

35 procent ska återvinnas

I Malmö stads avfallsplan är ett av målen att 35 procent av matavfallet från hushåll och restauranger ska samlas in och ledas till biologisk behandling senast år 2010. Avfallet används bland annat till biobränsle för stadens bussar.

Så får du en grön balkong

Alla växter går att odla på en balkong, säger John Taylor. Det viktigaste är att ha tillräckligt med jord kring växten.

Fem tips från John

- Planera innan du handlar.
- Tomat och potatis är utrymmessnåla.
- Använd alltid fat!
- Tomat, paprika och kryddor måste förödlas inomhus först.
- Att odla är bra för hälsan.

Det är fikarast i den lilla husvagnen i Slottsträdgården när Grön Stad kommer på besök. Luften är simmigt grå och något slags regn hänger i luften.

– **DET ÄR** ju egentligen för tidigt för att kunna visa några växter, säger John Taylor som är slottsträdgårdsmästare.

– Men det är inte för tidigt om man tänker plantera dem på sin balkong om några månader, fortsätter han.

Och det är ju precis det vi vill göra.

– När du börjar fundera på att odla på din balkong är det första steget att rita upp en översikt, förklarar John.

– **PLANERA OCH** tänk efter vilka växter du vill ha och vad de kan tänkas

behöva för att växa bra. Gör detta innan du går och handlar så att du vet vilka krukor som galler och om det behövs spaljéer eller blompinnar.

John säger att alla grönsaker går att odla på en balkong. Det viktigaste är att det finns tillräckligt med jord, skörden är nämligen direkt proportionell mot kubikliter jord.

– Ser man till hur mycket skörd det går att få ut i förhållande till odlingsutrymmet så tar kål och kronärtskocka alltför mycket plats. Potatis går bra att odla i en vanlig platsäck, vilket förmodligen gör den till den grönsak som är mest utrymmeseffektiv.

ANDRA GRÖNSAKER JOHN rekommenderar är tomat, äggplanta och paprika. Bönor är också bra eftersom de klättrar så praktiskt och kan utnyttja väggar och tak.

– Melon är nog en odlingsutmaning, lägger John till, men en rolig sådan, den kräver dock cirka 27 grader för att trivas.

Han fortsätter:

– Tänk på att alltid ha fat under alla krukor, det är ingen bra idé att vattna sina grannar. Lecakulor kan vara fördelaktigt att ha i botten för att dränera, men det är inte nödvändigt. Använd vanlig plantingsjord och tillsätt näring i form av krävmarkerad höns gödsel eller någon flytande sort som man vattnar med. Bönor behöver inte så mycket näring, tomater mera. Balkongen är ett utsatt läge och det är viktigt att vattna mycket och ofta.

JOHNS TIPS MOT skadedjur som spinn och löss är vanligt såpvatten som sprayas på växterna. Håller man

för torrt i jorden finns risk för bladmögel och då är det viktigt att vattna extra och kanske täcka jorden så att det blir fuktigt. Det är även bra att duscha växterna varje dag.

– Vissa växter måste förödlas inne för att hinna växa till sig under vår korta sommar, berättar John.

– Tomat, paprika och liknande växter ska sättas inne i små plastkrukor i mars och får sedan komma ut i maj. Persilja är en perennväxt som tar 4–6 veckor innan den kommer igång och bör få komma i jorden redan i januari. Kryddor säs inne i mars och

planteras sedan ut när frostrisken är borta. Här i Skåne blir det sällan frost efter slutet på april och värmen från husen gör risken minimal. Potatis kan man sätta ut direkt i april. Dill går bra att sätta redan i mars–april, den kan även säs på hösten och sedan skördas på våren.

– Att odla själv är bra för hälsan, vi behöver syre och grönska, det blir vi friskare av, säger John till slut.

Text: Karin Diding Foto: Anders Ekström

Inspirerande vårfest

För den som vill bli lite extra peppad så är det vårfest i Slottsträdgården 2 maj. – Då är det ett bra läge att kolla in roliga tomatorter och vi kommer att ha en balkongutställning för inspiration, säger John Taylor.

Så fixar du balkongsallad!

FÖRRA VÅREN FLYTTADE jag till en ny lägenhet, med en avgasfri balkong! Det var en otrolig förändring från min förra balkong som vette mot Nobelvägen.

NÄR DET FRAM på värkanten blev varmare bestämde vi oss för att det var dags skapa ett mini-trädgårdsland.

Vi begav oss till en större trädgårdskedja utanför Malmö och botaniserade bland olika sorters växter. Eftersom det redan var lite sent på våren så var det uteslutet att köpa fröer till exempelvis tomater och driva upp själva. Nu hittade vi en ganska stor tomatplanta och en melonplanta som funkade bra. Några olika sorters

jordgubbsplantor valde vi också och frön till sallad.

VÄL HEMMA hamnade jordgubbarna i balkonglådor med lecakulor i botten. Tomaten fick en stor och ganska djup kruka som kunde hålla mycket vatten. Den placerades tätt intill balkongräcket och husväggen där plantan fick stöd, sol och värme. Melonen fick en liten spaljé och en stor kruka och slutligen sådde vi salladen i ännu en balkonglåda.

Det hela fick ett mycket bra resultat. Tomaterna krävde flitig vattning och näring men gav oss också små, röda och mycket goda körsbärstomater. Salladen växte fort och var lättskött.

Vi klarade faktiskt vårt salladsbehov under hela sommaren på det vi sådde i två omgångar i en balkonglåda. Jordgubbarna gav få men goda bär och trivdes fint i sina lådor där de hängde ut långa rankor som sträckte sig utanför balkongräcket.

Det enda som inte gav frukt var melonen. Den verkade trivas men alla ansatser till meloner stannade vid just ansatser. Melonen fick gula fina gula blommor i alla fall och hade förmodligen klarat sig bättre på en inglasad eller något varmare balkong.

Text och foto: Karin Diding

Plocksallad till sommarens skörd!

Har du koll på gröna filmer? Grön Stad har samlat ihop en bunt filmer med fokus på miljön. Kan du allt om skövlingen i Midgård och äppelkriget i Änglamark så ligger du bra till. Lycka till!

?? Miljöfilmquiz

1. Mellan The Limey och Traffic regisserade Steven Soderbergh en film om vatten förorenat med sexvärdigt krom. Vad heter den?

- 1) Pelikanfallet
- X) Erin Brockovich
- 2) A Civil Action

2. Vad använder städroboten WALL-E som kruka när han råkar hitta jordens enda planta?

- 1) En sko
- X) En konservburk
- 2) En soldathjälm

3. Hasses och Tages film Äppelkriget från 1971 var en film som ville väcka miljömedvetenhet hos biobesökarna. I vilken skånsk ort spelades filmen in?

- 1) Höör
- X) Bromölla
- 2) Tomelilla

Vem är det som säger Homers favoritljud d'oh?
© 2007 Twentieth Century Fox

4. I Simpsonsfilmen som gick upp på bio 2007 dumpar Homer Simpson grisbajs i Lake Springfield och äventyret tar därmed sin början. Vem är det som har tjänat sitt levebröd på att ge Homer Simpson röst i hela 22 år?

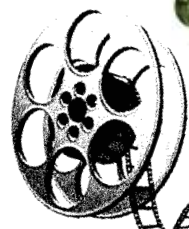
- 1) Harry Shearer
- X) Dan Castellaneta
- 2) Matt Groening

5. I Sagan om de två tornen gör någon det stora misstaget att skövla en skog - och på så sätt mucka med de levande träden Enterna - vem?

- 1) Denethor
- X) Sauron
- 2) Saruman

6. Hundbajs är miljöförstöring på lokalnivå. I vilken film har Jim Carrey, som spelar trebarnspappa, en granne vars hund skiter i hans trädgård?

- 1) Truman Show
- X) Liar Liar
- 2) Mina jag och Irene

Godzilla i känd miljö. Det är strålning från kärnvapen som har muterat monstret. Illustration och montage: Gregory.

I vilken film "jobbar" Malin Åkerman som miljöforskare?
© 2007 DreamWorks LLC. All Rights Reserved

7. Strålning från kärnvapen har muterat Godzilla. Det finns ett stort antal filmer om monstret, bland annat en Hollywoodproduktion med Matthew Broderick i huvudrollen (dock ej som monstret Godzilla). Varifrån kom idén om Godzilla?

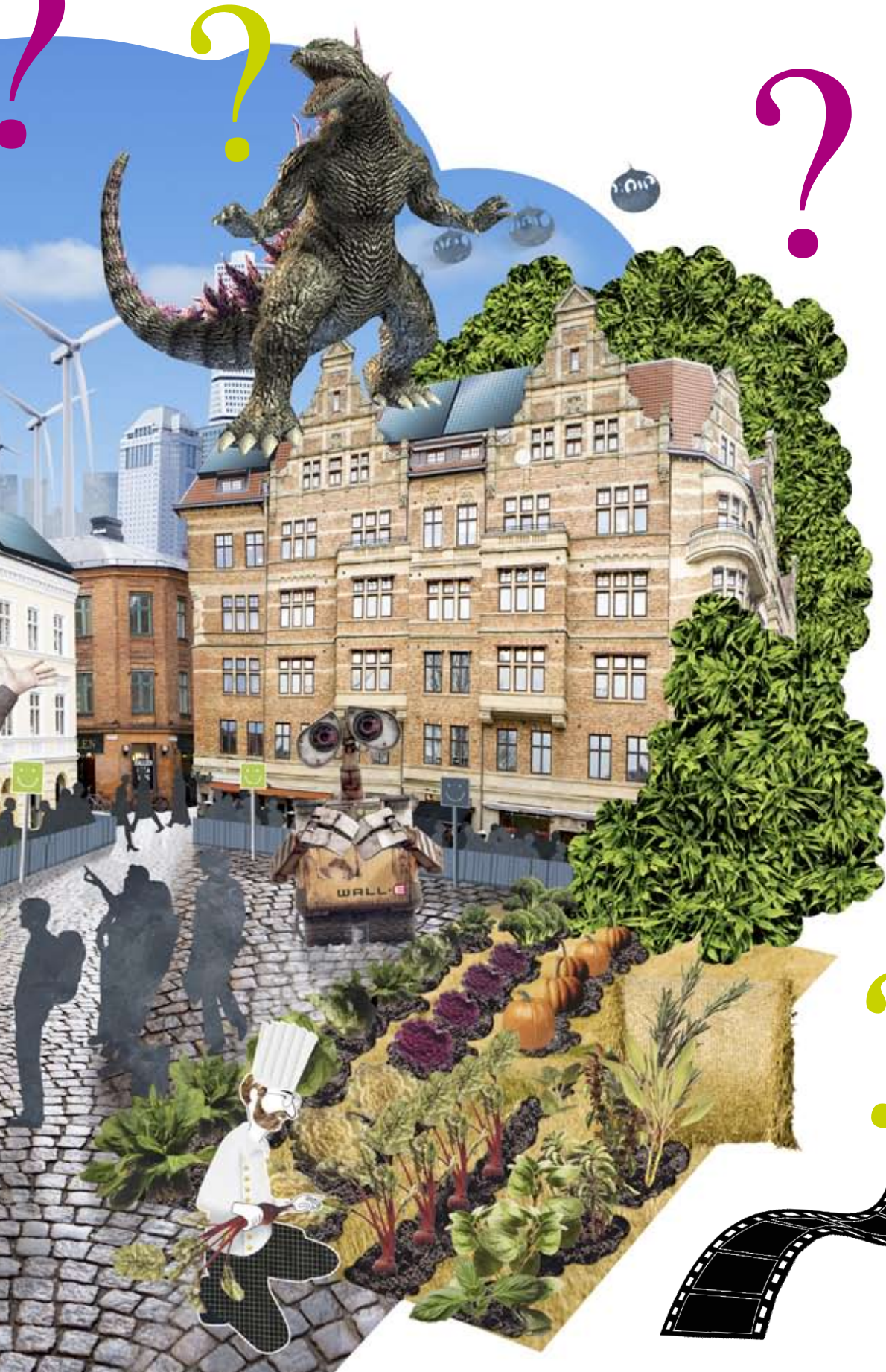
- 1) Hong Kong
- X) Japan
- 2) Bollywood

8. Vilken film passar detta in på? Singelkille vågar äntligen gifta sig och åker på smekmånad till Mexico med sin blonda fru som visar vara ganska... fel för honom. Och just det ja, hon "jobbar" som miljöforskare.

- 1) Heartbreak Kid
- X) Jiddra inte med Zohan
- 2) Wedding Crashers

RÄTT SVAR: 1. X) Erin Brockovich. Den riktiga Erin Brockovich, miljöaktivist och konsult, kan du läsa om på brockovich.com. 2. 1) En sko. Det är symboliskt, och syftar bland annat på Neil Armstrongs citat "One small step for man...". 3. 2) Tomellia. Evert Taubes sång Änglamark skrevs för denna film. 4. X) Dan Castellana. Han började göra Homer redan 1987, i The Tracey Ullman Show. 5. 2) Saruman. Enten Lavskägges röst görs av samma skådespelare som spelade dvärgen Gimli: John Rhys-Davies. 6. 2) Jag och mina hene. Irene spelas av Renee Zellweger, som har samiskt påbröd från sin mamma. 7. X) Japan. I filmen syns både Harry Shearer (ger röst åt massor av Simpsonsfigurer) och Doug Savant (Matt i Melrose Place) i biroller. 8. 1) Heartbreak Kid. Malin Åkerman spelar den jobbiga, men snälla, hustrun. 9. Filmen är baserad på franska kortfilmen La Jete. 10. 1) Jake Gyllenhaal. Han spelar en IT-öring i filmen, men hade redan kyllit 24 vid inspelningen. 11. 2) Hayao Miyazaki. Princess Mononoke från 1997 var hans genombrutt i västvärlden. 12. X) La Paz. Caracas är huvudstad i Venezuela, Asunción i Paraguay. 13. 2) Huey, Dewey och Louie. Den galopperande detektiven. Dödsmetallerna som spelar på rockklubben i filmen är Cannibal Corpse från Florida. 15. X) Kampanien. Huvudstad är Neapel. Här finns också turistmålerna Capri och Amalfi. 16. X) Morgan Freeman. Han gjorde det även i Bruce Almighty, där Evan (Steve Carell) hade en biroll som nyhetsankare.

11. En japansk regissör är känd för sitt miljötema, som till exempel syns i animen Princess Mononoke där demonsmittade Ashitaka försöker rädda skogen. Vad heter regissören?

- 1) Osamu Tezuka
- X) Kenzaburo Oe
- 2) Hayao Miyazaki

12. En påstådd miljöaktivist är superskurk i senast Bondfilmen Quantum of Solace. Äventyret utspelar sig till viss del i Bolivia, vars huvudstad heter...?

- 1) Caracas
- X) La Paz
- 2) Asunción

13. Efter en miljökatastrof har jordens kvarvarande flora sparats i gigantiska växthus ombord på en rymdskeppsarmada. Det är scenariot i science fiction-klassikern Den tysta flykten från 1972. Ombord finns också tre robotar som är döpta efter knattarna. Vad heter de?

- 1) Ricky, Tricky och Sticky
- X) Quick, Quack och Qlock
- 2) Huey, Dewey och Louie

14. I filmen Ace Ventura: Pet Detective från 1994 besöker Ace Ventura djuraktivisten Woodstock, som har sitt högkvarter under en rockklubb, för att få hjälp med sitt uppdrag. Vad fick filmen heta på svenska?

- 1) Den galopperande detektiven
- X) Den nakna detektiven
- 2) Den djuriske detektiven

Roberto får lära sig allt om att gömma undan farligt avfall. © 2008 NonStop Entertainment

15. I filmen Gomorra från 2008 får Roberto lära sig allt om sin chef Francos jobb, att i smyg gräva ner giftavfall. Filmen utspelar sig runt om Neapel, som ligger i vilken region?

- 1) Lazio
- X) Kampanien
- 2) Sicilien

16. Kongressmannen Evan Baxter dras in i ett beslut om viktig mark i komedin Evan Almighty från 2007. Vem spelar Gud i filmen?

- 1) Max von Sydow
- X) Morgan Freeman
- 2) Steve Carell

9. Brad Pitt spelar djuraktivist i De tolv apornas armé (1995). För regi stod samme man som regisserade filmen Brazil en decennium tidigare. Vem?

- 1) John Carpenter
- X) Stanley Kubrick
- 2) Terry Gilliam

10. Filmen The Day After Tomorrow från 2004 handlar om en klimatförändring av sällan skådat slag. Vem spelar huvudrollen?

- 1) Jake Gyllenhaal
- X) Tobey Maguire
- 2) Paul Dano

En stor del av vår miljöpåverkan sker i vardagen, utan att vi tänker på det. Grön Stad kommer i några nummer framöver att titta lite närmare på våra vardagligaste sysslor. I det här numret tittar vi på glödlampor.

Sammlaren - ett sätt att få in elavfall

I FEBRUARI STARTARDE Sysav i samarbete med Ica Maxi-butikerna i Västra Hamnen och på Ystadvägen ett försök med att samla in elavfall i ett speciellt framtaget skåp. "Sammlaren" finns vid pantavdelningen i de utvalda Ica Maxi-butikerna och tar emot fyra typer av elavfall: Småbatterier, glödlampor, lågenergilampor, små elektriska apparater som mobiltelefoner, klockor med mera. Projektet pågår till augusti och ska sedan utvärderas för att eventuellt förlängas och utökas.

- Analyser av hushållsoporna i Malmö har visat att den typ av farligt avfall som man kan lämna i Sammlaren ofta hamnar fel. Vi tror att det kan bero på att det inte finns ett bra insamlingssystem. Därför vill vi göra ett försök med ett mer kundanpassat och modernt insamlingssystem, där man lämnar farligt avfall när man ändå går och handlar, förklarar Ann-

**hållbar
utveckling**

Text: Mikael Ringman
Foto: Karin Oddner

Christine Hallberg på Sysav.

Har du inte vägarna förbi ICA-affärerna ska du lämna både glödlampor, lysrör och lågenergilampor på avdelningen för farligt avfall på återvinningscentralerna i Bunkeflo eller Sjölunda eller på någon av Malmös sex miljöstationer - varav några finns på bensinmackar.

SYSAV HAR ÄVEN en annan tjänst, "Skåpet Lotta", som fungerar som ett komplement till återvinningscentralerna och miljöstationerna. "Skåpet Lotta" finns i några flerfamiljshus i Augustenborg i Malmö och snart kommer skåp även att placeras ut i Lund. Här kan hyresgästerna lämna in farligt avfall på samma ställe där de källsorterar övrigt avfall. "Skåpet Lotta" är en tjänst som hyresvärdar kan köpa in till sina hyresgäster.

För mer info: www.vasyd.se

Filip Koffi testar den nya Sammlaren för glödlampor och annat elavfall.

Glödlampor på väg att försvinna

Snart är glödlampor ett minne blott. Men hur ska man hantera lågenergilampor? Kan vi vara säkra på att de är miljösämare än glödlamporna? Grön Stad ger dig upplysning.

VARFÖR FÅR JAG INTE SLÄNGA MIN GLÖDLAMPA I SOPPÅSEN?

Sedan juli 2001 är det lag på att elavfall och ljuskällor ska tas om hand separat för få bort farliga komponenter ur kretsloppet och återvinna värdefulla material. Glödlampor innehåller bly och andra metaller i sockeln. Genom att samla in dina förbrukade glödlampor kan du bidra till en ljusnande framtid genom att hjälpa till att undanhålla kretsloppet 14 ton bly om året.

VAD HÄNDER MED GLÖDLAMPAN EFTER INSAMLINGEN?

Lamporna häls ut på ett rullband och sedan plockas lågenergilampor, andra typer av lampor och eventuella sopor bort. Glödlamporna läggs sedan på ett skakbord och skakas sönder i flera fraktioner. Glasat går tillbaka till glasindustrin eller blir till isoleringsmaterial och metalldelarna sorteras och går till smältverk. Glödtråden, som är gjord av wolfram, sorteras ytterligare en gång för att få fram en ännu renare produkt. Limmet, som är ett organiskt material, förbränns.

Nej, nej, nej - glödlampor får inte kastas i soporna. Foto: Karin Oddner

VARFÖR FASAS GLÖDLAMPORNA UT?

När man använder en glödlampa går en stor del av energin ut som värme. Elproduktion i många länder bygger på fossila bränslen som kol och olja. Tända lampor leder alltså till koldioxidutsläpp.

Lågenergilampor minskar an-

vändningen av el och utsläppen av koldioxid. I december 2008 beslöt EU att glödlamporna ska fasas ut före 2013 med början i september 2009, då det blir importförbud för alla matta glödlampor och för klara 100 watts glödlampor.

DET FINNS TRE ALTERNATIV SOM ERSÄTTNING TILL GLÖDLAMPOR:

- Lågenergilampor. Drar mindre energi men innehåller kvicksilver som är farligt för hälsan och miljön och därför absolut måste tas ur kretsloppet.

- LED-lampor och PowerLED. Drar ännu mindre energi men har lite sämre färgåtergivning än glödlamporna och är temperaturkänsliga men inte stötkänsliga. Extremt lång livslängd under rätt förhållanden. Innehåller inga tungmetaller.

- Halogensparlampor ger samma samma varma, högkvalitativa ljus som glödlamporna men drar 30 % respektive 50 % mindre el och innehåller varken bly eller kvicksilver.

Vanliga halogenlampor drar dock lika mycket el som glödlampor.

ÄR LÅGENERGILAMPORNA EN MILJÖBOV?

Besparingen i el är 80 procent när man väljer lågenergilampor och utsläppen av koldioxid minskar därför kraftigt. Men slänger man dem i soporna är man en miljöbov ändå.

Lågenergilamporna innehåller tungmetaller, främst kvicksilver. Högst hälften av hushållen bryr sig om att lämna in de trasiga lamporna, visar en undersökning som gjordes för ett halvår sedan.

Trots detta beräknas de totala kvicksilverutsläppen minska med lågenergilampor.

El från kolkraftverk är en stor utsläppskälla av kvicksilver som sprids via luften till skogar, vattendrag och odlingsmark. Den extra elanvändningen från glödlampor hade lett till ännu större kvicksilverutsläpp, enligt Energimyndigheten.

GÅR DET ATT DIMMA LÅGENERGILAMPOR?

Lågenergilampor fungerar inte alltid så bra med dimrar. Det beror på att de brukar generera en varierad spänning, vilket kan öka strömförbrukningen och orsaka överhettning av lampan. Man måste därför använda dimrar som är speciellt avsedda för lysrör och lågenergilampor, eller köpa dimbara lågenergilampor, vilka ofta är dyrare. Fråga i affären efter dimbara lågenergilampor och vilka dimrar som passar lampan.

Källor:

www.energimyndigheten.se
www.lampinfo.se

Malmö stads energirådgivning

Text: Catarina Rolfsdotter-Jansson

En lågenergilampa räcker tio gånger längre än en vanlig glödlampa.

Pengar att tjäna på släckta lampor

Det finns pengar att spara på att släcka efter sig.

En tänd lampa kan också spara pengar, om du byter ut vanliga glödlampor mot lågenergilampor. En lågenergilampa drar mindre än en fjärdedel så mycket el.

EN VANLIG missuppfattning är att tända och släcka lampan drar el. Och att det därför skulle vara bättre att låta den lysa hela tiden.

– Det är en myt och stämmer inte, bekräftar Malin Norling, energi- och klimatrådgivare vid Miljöförvaltningen.

Att släcka lampor sparar el, även om det bara är för en liten stund. Det gäller även lysrör.

Många tänker inte på att belysning är en stor del av ett hushålls elförbrukning. För hus är det den största posten.

– Tänk över om du verkligen behöver lampor tända i alla rum. Helt mörkt vill man ju inte ha det, men alla rum behöver inte vara upplysta samtidigt, säger Malin Norling.

Hon kommer också med ett annat tips – att använda timer.

– Nu på vinterhalvåret kanske man vill ha någon lampa som lyser när man kommer hem. Ett bra sätt är

Text: Åsa Ohlsson
Foto: Anders Ekström

då att sätta en timer som tänder lampan till exempel klockan fem, så att den inte står och lyser hela dagen.

På till exempel en arbetsplats kan det vara svårt att veta om man är sist att lämna byggnaden och därför får lamporna ofta stå tända hela natten. Där är det effektivt att använda en sensor för så kallad närvarostyrd belysning. Det innebär att lamporna släcks när rummet är tomt.

NÄRVAROSTYRD BELYSNING fungerar bra utomhus också.

Malin Norling:

– Kanske skräms eventuella inbrottsstjuvar samtidigt bort om lampan tänds när tjuven står vid dörren.

Många har dimrar på sina lampor, och genom att dimra ner lamporna kan du också spara pengar. De drar då mindre el.

Halogenlampor drar lika mycket el som en vanlig glödlampa. Men här finns också ett lågenergialternativ, effektiva halogensparlampor.

En lite lurig sak med halogenlampornas transformatorer, alltså den lilla lådan som sitter i kontakten, är att den drar el även när du släckt lampan. Så ytterligare ett spartips är att dra ut kontakten när du släcker lampan. Eller sätta den i ett grenut-

tag med strömbrytare. Då kan du stänga av strömbrytaren på grenuttaget istället för att dra ur kontakten.

MEN VÄRME DÅ? Lågenergilampor sprider inte samma värme som en vanlig glödlampa.

– Att värma upp med hjälp av glödlampor är ineffektivt, och ger ofta värme på fel ställen, till exempel under taket där taklampan sitter, förklarar Malin Norling.

För både elförbrukningen och plånboken är det alltså bättre att använda lågenergilampor, och låta värmen komma från effektivare källor.

Så mycket tjänar du på att släcka

1. Om du låter en vanlig glödlampa vara tänd ett helt dygn kostar det 1,44 kronor. Men tänk om tiden du egentligen behöver ha tänt bara är sex timmar. Då hade det kostat 36 öre istället. Om du på detta sätt låter lampan vara tänd 18 onödiga timmar om dagen kostar det alltså cirka 400 kronor om året. För en enda av bostadens alla lampor.

2. En lågenergilampa kostar mer än en vanlig glödlampa, men räcker tio gånger längre. Under en lågenergilampas livslängd gör du i snitt av med tio vanliga glödlampor. Om elpriset är 1,44 kr per kwh sparar du 690 kronor på att använda en 11 watts lågenergilampa i stället för tio 60 watts glödlampor.

i korthet

Nya busskörfält införs i sommar

I sommar byggs ett körfält för bussar på Södra Förstadsgatan mellan Södervärn och Dalaplan. Ett annat busskörfält skapas från Konserthuset i riktning mot Drottninggatan.

Det är en följd av Malmö stads arbete för att klara normen för kvävedioxid.

Ett åtgärdsprogram har beslutats av länsstyrelsen. De nya busskörfälten införs för att underlätta för busstrafiken och skapa ett bättre flyt i trafiken. Något som ska leda till lägre kvävedioxidutsläpp.

Vid en ny mätning av kvävedioxidhalterna hade Malmö luft blivit något bättre än vid motsvarande mätning 2006. Fortfarande överskrider miljö kvalitetsnormen vid Södra Förstadsgatan, Amiralsgatan och Djäknegatan.

Det visar den lägesrapport som har lämnats in till länsstyrelsen.

Programmet innehåller ett stort antal åtgärder för att komma tillrätta med de höga kvävedioxidhalterna. Rapporten visar att flera åtgärder har genomförts eller är på väg att genomföras.

Trafikdämpande åtgärder utreds även när det gäller Amiralsgatan och Djäknegatan.

Nu finns en egen sajt för lampor

Vill du veta ännu mer om lampor? Belysningsbranschen och Elkretsen öppnat sajten lampinfo.se, för att ge konsumenterna tips och råd om allt som har med belysning att göra.

Ett tips på sajten är att kolla livslängden på energilamporna – den står på förpackningen. Det är stor skillnad mellan olika fabrikat.

Andra råd är att inte köpa alla lampor på en gång, det är bättre att prova sig fram. Det är också viktigt att välja olika lampor för olika behov – är det vitt ljus eller ett mysigare sken du är ute efter? Båda finns på marknaden.

Läs mer på www.lampinfo.se

Malmö – hållbar stad på världsutställningen

Malmö stad har blivit inbjuden att delta i världsutställningen i Shanghai i Kina nästa år.

Kommunstyrelsen accepterar inbjudan och anslår 1,8 miljoner kronor till en egen paviljong där Malmö ska visa upp sitt hållbarhetsarbete.

Malmö ska delta i utställningsområdet, Urban best practices area, som byggs upp för att visa goda exempel på hållbar utveckling.

– Att vi har fått en särskild inbjudan att delta i den här specialutställningen ser jag som en fin bekräftelse på det stora internationella genomslaget som Malmö hållbarhetsarbete har fått, säger kommunstyrelsens ordförande Ilmar Reepalu (S).

Källa: www.malmo.se

i korthet

Katrinetorp fick största arkitekturpriset

Helgopriset, Sveriges största arkitekturpris, gick till Östra magasinet på Katrinetorps gård. Helgopriset delas ut av Statens Fastighetsverk till det som anses vara den allra bästa restaureringen eller tillbyggnaden av ett äldre byggnadsverk.

Priset, som bara delas ut vart fjärde år, uppgår till 150.000 kronor.

Helgojuryns motivering lyder: "Östra magasinet på Katrinetorpsgård vinner Helgopriset 2008 som exponent för en långsiktig och lyhörd renoveringsstrategi för gården i sin helhet där nya funktioner förs in i en gammal anläggning. Magasinets autenticitet har bevarats och de nya funktionerna har givits en ram som är både unik och charmerande."

Ansvarig arkitekt var Ulf Ernfors som också låg bakom ombyggnaden av Bryggeriteatern i Mazettikvarteret, den andra byggnaden från Malmö som nominerades till priset.

Läs mer på:
www.statensfastighetsverk.se

Pensionärer hittade miljöskadlig deo

Ju exklusivare märken, desto troligare är det att deodoranter innehåller det miljöskadliga ämnet triclosan.

Sambandet visade sig i en konsumentundersökning som gjordes som ett samarbete mellan miljöförvaltningens tillsynsavdelning, Malmö PRO och Konsument Malmö. En grupp frivilliga från PRO undersökte innehållet i deodoranterna i tolv butiker.

Triclosan hittades i tre av butikerna. Alla tre var renodlade parfymier med ett stort utbud av kosmetikaprodukter.

I en av butikerna hade 49 av 59 deodoranter triclosan i innehållsförteckningen. Hos en annan innehöll 19 av 23 deodoranter triclosan. I den tredje butiken var antalet deodoranter med triclosan 6 av 32.

Däremot hittades triclosan inte i butiker med ett enklare utbud av parfymvaror.

– Det är i mer exklusiva märken som man hittar triclosan, berättar miljöinspektören Terese Carlevi som poängterar att triclosan inte är förbjudet, den tillåtna gränsen för triclosan i produkter är 0,3 procent.

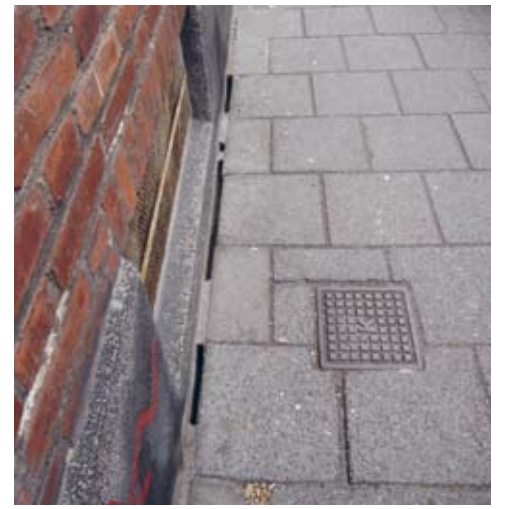
Det är alltså inte frågan om tillsyn från miljöförvaltningen, utan om en konsumentundersökning av utbudet i butikshyllorna.

– Triclosan är trots allt en kemikalie som är till skada för naturen. Triclosan har påträffats i bröstmjölk och i fisk. Och det kan bilda dioxiner när det exponeras för solljus. Därför är det viktigt att konsumenterna är medvetna om att triclosan finns och att det går att välja andra produkter, säger Terese Carlevi.

Triclosan tillsätts ofta i hygienprodukter och träningskläder för att motverka dålig lukt och bakterietillväxt.

Göte Sernbo, projektör på VA Syd, står på ett avloppslock. Här vill han testa en dansk, gifrfri fälla.

Två centimeter är vad som krävs för att en brunråtta ska kunna klämma sig genom ett hål. När vi promenerade med Göte Sernbo såg vi en råtta just här.

En soptunna på Möllevången – söndernagd av råttor.

Malmö vill slippa råttgift i avlopp

Enda möjligheten att döda råttor i Malmös underjord är att använda gift. Malmö vill prova en ny lösning – en dansk spjutfälla.

VI BEFINNER OSS vid ett brunnslock i centrala Malmö. Sannolikt springer råttor i ledningarna undertill. Göte Sernbo, projektör på VA Syd, beskriver Malmös stora ledningssystem som perfekta levnadsmiljöer för råttor: i dagvattenledningarna kan de leva relativt ostörda alla dagar utom när det regnar, i avloppsledningarna hittar de mat.

När råttor rör sig ovan jord är det fastighetsägarens ansvar. Eller gatukontorets, om råttorna finns på allmän mark.

I ledningarna under jord är råttorna VA Syd:s problem. VA Syd betalar

ungefär en kvarts miljon kronor om året till Anticimex som lägger giftblock under brunnslocken.

VA Syd vill hitta en miljövänligare lösning.

– Hela samhället strävar efter en giftfri miljö. Att då lägga ut gift i ledningarna känns fel. Giftet försvinner inte utan stannar kvar i naturen, säger Göte Sernbo, projektör på VA Syd.

Han har stöd av Bertil Hansson på miljöförvaltningen som är tillsynsmyndighet när det gäller skadedjur.

– Wise Trap är den första fälla som har visat sig fungera under jord. Det vore intressant att prova den i Malmö.

WISETRAP ÄR en dansk konstruktion som sätts fast under ett brunnslock. Fällan utlöses elektroniskt när en

råtta passerar nedanför. Blixtnabbt slår fällan ned. 14 spjut slår rakt genom råttan och lyfts lika snabbt upp igen. Den döda råttan sköljs bort med avloppsvattnet.

Den danska tillverkaren har skickat en ansökan till Naturvårdsverket. Jordbruksverket har yttrat sig och avstyrker för att det finns risk för djurplågeri.

GÖTE SERNBO har sedan skickat in en dispensansökan för att pröva fällan i Malmö.

Tommy Svensson på Naturvårdsverket säger att han räknar med att fatta ett beslut i månadsskiftet mars-april.

– Normalt sett följer vi Jordbruksverkets rekommendationer, men jag kan inte säga hur vi gör i det här fallet, säger Tommy Svensson som för-

klarar att lagstiftningen behandlar råttor som vilt.

– Det ska i princip inte vara någon skillnad på om man avlivar en björn eller en råtta. Ingen av dem ska utsättas för onödigt lidande.

Göte Sernbo tror att Jordbruksverkets avstyrkan grundar sig på att råttornas kroppar kan röra sig en kort tid efter fällans plötsliga nedslag.

– Det är ungefär samma sak som hände förr när slaktade höns sprang runt en stund utan huvud.

Djuren är döda men kroppen rör sig ändå.

– Hur som helst har jag svårt att förstå att gift kan anses vara mindre plågsamt, säger Göte Sernbo.

Text och foto: Mikael Ringman

Danska kommuner nöjda med fällan

Wise Trap används av Anticimex i flera danska kommuner. Där är den godkänd av berörda myndigheter.

Bo Petersen, direktör för Anticimex i Danmark, har svårt att förstå Jordbruksverkets ställningstagande.

– Vi har använt fällan tillsammans med kameror. Vi har filmat hela förloppet. Hittills har vi inte varit med

om ett enda fall där råttan inte har dött direkt, säger Bo Petersen som bara ser en nackdel med den mekaniska fällan – den är dyr.

Bo Petersen säger att en fälla kostar 13000 DKK och att en framgångsrik bekämpning ofta kräver att man använder flera fällor samtidigt.

– Hade fällan plågat råttorna hade vi inte använt den, säger Bo Petersen.

Klimatsmart resande med grön bricka från Malmö

Katarina Scott, en av grundarna till Greenbagtag.

GreenBagTag är en klimatkompensation för resor och en bagagesäkring i ett. Idén har utvecklats i Malmö.

RESULTATET BLEV GreenBagTag, en klimatkompensation för resor och bagagesäkring i ett. GreenBagTag är en säkerhetsbricka man fäster på sin väska utan att ens personliga uppgifter syns. När man beställer sin bricka via Internet väljer man samtidigt att klimatkompensera sitt resande. Man kan välja mellan tre olika nivåer, från några hundralappar och uppåt. Resorna kompenseras sedan via The CarbonNeutralCompany, ett av världens ledande företag inom klimatkompensation.

– Via The CarbonNeutralCompany satsar vi på projekt inom området förnyelsebar energi i tredje världen, inte trädplantering eftersom det tar

för lång tid innan träden växer upp. Ett exempel är ett vindkraftsprojekt i Indien. Man kan få adressen till varje specifikt projekt och få detaljerad information om det och även besöka det, berättar Katarina Scott när Grön Stad träffar henne. Hennes kollega Lars Mattiasson är vid intervju tillfället i London för att vidareutveckla projektet.

GREENBAGTAG LANSERADES vid den stora rese-mässan TUR i Göteborg för snart ett år sedan. Sedan dess har Katarina Scott och Lars Mattiasson även arbetat tillsammans med mässledningen för att få till en grön profil på hela mässan. I år har en stor del av mässdeltagarna klimatneutraliserat sina montrar.

– Det här med resande är inte okomplicerat. När vi reser skapar vi bättre möjligheter för lokalbefolk-

ningen att höja sin levnadsstandard och då även ha möjlighet att leva mera miljövänligt. När man är riktigt fattig har man inte det valet, menar Katarina Scott.

GREENBAGTAG HAR fått mycket uppmärksamhet och Katarina Scott känner av ett starkt ökat intresse för klimatfrågan. Fler och fler reseföretag gör det möjligt att välja klimatkompensation när man beställer sin resa.

– Det är bra om stat och kommun skärper sina regler och sitt agerande och sätter en standard. Det får andra att känna att det är praktiskt möjligt, menar Katarina Scott. De som kan och vill klimatkompensera som privatpersoner och företag gör det och det blir bättre för alla. Dessutom spiller ett klimatsmart beteende lätt över på andra områden.

Text: Catarina Rolfsson-Jansson

Foto: Karin Oddner

Klimatkompensera på tre olika nivåer

Nivå 1 Ljusgrön bricka: Innehåller söktjänsten och kompensation för 0,8 ton koldioxidutsläpp. Det motsvarar ungefär två resor t.o.r Malmö-Stockholm och en resa t.o.r Stockholm-London

Nivå 2 Mellangrön bricka: Innehåller söktjänsten och kompensation för 2,7 ton koldioxidutsläpp. Det motsvarar ungefär två resor t.o.r Malmö-Stockholm, en resa t.o.r Stockholm-London och en resa t.o.r Stockholm-Bangkok

Nivå 3 Mörkgrön bricka: Innehåller söktjänsten och kompensation för minst 6 ton koldioxidutsläpp. Denna bricka är avsedd för den som flyger mycket och kan fyllas med valfritt antal ton koldioxidkompensation.

Man kan även köpa en familjbricka och lägga till mer resor/kompensation på alla brickorna. Koldioxidkompensationen köps till marknadspris och därför kan priset på brickan variera eftersom brickan innehåller en fast mängd koldioxidkompensation.

www.greenbagtag.com

Mellangrön kompensation för resa i Europa.

Rättvis konsumtion ökar i kommunen

Malmö stad fortsätter att vara en Fairtrade-föregångare. Under 2008 ökade de kommunala förvaltningarnas inköp av etiskt certifierat kaffe, bananer och te med 54 procent.

TOTALT SETT KÖPTE Malmö stad in etiskt märkt kaffe, te och bananer för 2,4 miljoner kronor, enligt en rapport från Malmö stads Fairtrade City-kansli.

– Det är förstås väldigt positiva siffror. Nu ska vi bli ännu bättre. Utbudet blir hela tiden större. Nu kan förvaltningarna köpa också t-shirts, tygkassar och blommor som är etiskt producerade, säger Karin Wallin, Fairtrade City-samordnare i Malmö stad.

I mars besökte hon en internationell Fairtrade-konferens i Lyon i Frankrike och kom hem med många intryck.

– Framför allt är det inspirerande att se hur stort Fairtrade är internationellt. Idag finns 600 Fairtrade Cities i 18 länder.

GARSTANG I STORBRITANNIEN var först att bli Fairtrade City och det är där som arbetet har hunnit längst.

Karin Wallin berättar att det i Storbritannien numera finns kriterier för att bli en Fairtrade skola eller samfund.

– Det var också intressant att höra hur metodiskt London har arbetat. Det tog fyra år för London att bli en Fairtrade City. Men då hade de också lyckats få med sig stora delar av näringslivet och olika religiösa grupper. Där arbetar man med Rättvisemärkt i såväl synagogor och kyrkor som moskéer.

Malmö stads Fairtrade City-kansli har med inspiration från London bestämt sig för att starta projekt kring etisk produktion och konsumtion på två Malmöskolor.

MALMÖ ÄR SVERIGES första Fairtrade City och den enda som har en heltidsanställd samordnare. Det är till Karin Wallin som andra kommuner vänder sig när de funderar på att arbeta mer med Rättvisemärkt.

– Vi har kommit långt i Malmö. Men det finns fortfarande mycket att göra. Jag tror att vi kan profilera Fairtrade City ännu mer. Jag vill att det ska serveras schyst producerat kaffe och te vid alla stora evenemang och vid våra största turistattraktioner, säger Karin Wallin.

Läs mer om internationellt

Fairtrade-arbete:

USA: www.transfairusa.org

Ghana: <http://kuapakokoogh.com/kuapa/>

Storbritannien: www.fairtradelondon.org

Danmark: www.fairtradeby.kk.dk/

Text: Mikael Ringman

Foto: Sandra Baqirjazid Sprong

Etiskt ökar

Totalt handlade Malmö stad etiskt producerat kaffe, te och bananer för 2,4 miljoner kronor under 2008. Inköpen av schyst producerat kaffe ökade med 67 procent. Konsumtionen av etiskt producerat te inom Malmö stads förvaltningar ökade med 437 procent, dock från en låg nivå. Inköpen av bananer minskade på grund av problem med leveranser. Statistiken gäller endast inköp inom kommunens e-handelssystem.

Karin Wallin är landets enda heltidsanställda Fairtrade-samordnare.

i korthet

Slottsträdgårdens kafé fortsätter i sommar

Sopplunch, större kaffesortiment och möjlighet till avhämtning blir några av nyheterna när Slottsträdgårdens kafé nyöppnar 1 april. Förra året tillkännagav föreningen Slottsträdgårdens vänner, som byggde på frivilliga krafter, att den inte längre ville fortsätta att driva det populära kaféet.

Det blir Tareq Taylor, krögare från Trappaner, som tar över verksamheten. Öppettiden är 11-17, alla dagar utom vid större arrangemang då det blir längre öppettider.

Läs mer på www.malmo.se/slottstradgarden

Hållbarare kommuninköp i Skåne

Sustainable Business Hub ska under vår och sommar genomföra ett projekt för att öka skånska miljöteknikföretags möjligheter att vinna kommunala upphandlingar. Bland annat ska projektet undersöka juridiska och praktiska möjligheter för kommunerna att delta i pilotprojekt som prioriterar inköp av miljöprodukter och miljötjänster.

Sustainable Business Hub är ett nätverk i södra Sverige som hjälper Cleantech-företag att öka sin konkurrenskraft och etablera sig på exportmarknaden.

Sustainable Business Hub har fått 200.000 kronor från Nutek för att genomföra projektet.

Läs mer på www.sbsub.se

Danmark satsar stort på elbilar

I Danmark görs en stor satsning på elbilar. Försäljning i större skala är planerad till 2011. Danska staten har lovat att elbilar ska vara helt skattebefriade, bilskatten är annars mycket hög i Danmark.

Danska Dong Energy satsar mer än en miljard svenska kronor på att bygga upp ett nät av laddstationer som ska försörjas med el från vindkraft.

På Bornholm startar projektet Edison, där elen ska verka i dubbel riktning.

Man ska kunna ladda bilarna med el från vindkraftverk och ge ström tillbaka till elnäten (från bilarna) när vindkraftverken står stilla. Källa: www.nyteknik.se och www.gronabillister.se

Naturvärden fyller 100 år

2009 är Naturens år. Ett 20-tal intresseorganisationer och myndigheter samarbetar för att under året lyfta fram naturvärden i landet.

Anledningen är att det i år är 100 år sedan Sveriges - och Europas - första nationalparker inrättades och den första naturskyddslagen antogs. 24 maj är det nationalparkernas dag.

Läs mer på webbplatsen: www.naturensar.se

Olle Evenäs testar cykelstationen vid Malmö IP. Här kan man pumpa cykeln, meka och kolla kartan. Peter Nilsson på gatukontoret är också projektledare för democykelstråket. Foto: Mikael Ringman

Framtidsexperiment står det på raket utanför biblioteket. För cyklisterna ger det en bekvämare väntan på grönt ljus. Foto: Emma Kvistberg, gatukontoret.

Självljvande linjer testas i Sofielund. Foto: Emma Kvistberg.

Ett universalverktyg att använda om något behöver spännas eller lossas på cykeln. Foto: Mikael Ringman.

Här är det toppen att cykla

Malmös just nu bästa cykelstråk går från gamla hovrätten till Carl Gustafs väg, förbi UMAS, Nobeltunneln till Heleneholmsverket. Här prövar gatukontoret det senaste och modernaste för cyklisternas bästa.

GATUKONTORET har med stöd av pengar från EU-projektet Civitas Smile skapat ett democykelstråk. En topputrustad cykelväg, helt enkelt.

- På tre platser (hovrätten, Malmö IP och Södervärn vid UMAS) finns cykelstationer med pump, univer-

salverktyg, cykelkarta och informationstavla.

- Orange prickar utmed hela stråket visar vägen.
- Vid Bragegatan, där sikten är dålig, finns speglar som visar korsande trafik.
- I några korsningar tänds marklampor när cyklister närmar sig kvällstid. Alltför att göra cykelvägen tydligare för både cyklister och fotgängare.
- I andra korsningar finns bekväma cykelräckor att hålla sig i när man väntar på grönt ljus.
- Neongula sidlinjemarkeringar prö-

vas i Sofielund.

– Det vi har strävat efter är att skapa komfort, säkerhet och trygghet för cyklisterna, säger Peter Nilsson på gatukontoret.

HANS KOLLEGA OLLE Evenäs talar om att utveckla cykelbanorna så att cyklisterna känner sig viktiga och prioriterade.

– Vi är stolta över att Malmö är en cykelstad och det är viktigt att det märks på cykelbanorna. Vi vill skapa åtgärder som höjer statusen, säger Olle Evenäs.

Democykelstråket testas under 2009 och ska sedan utvärderas.

– Förhoppningsvis kan vi ta tillvara de mest lyckade åtgärderna till andra cykelstråk, säger Peter Nilsson.

Här går cykelstråket

Gamla hovrätten-biblioteket-Malmö IP-Carl Gustavs väg-Södervärn-Nobeltunneln-Sofielund-Heleneholm.

Text: Mikael Ringman

Projekt öppnade naturen för alla

”Jag åkte buss till en gris, sugga och många kultingar. Jag tittar på en häst och ett sto. Jag pussar hästen”. Så skriver en av deltagarna i projektet ”Natur för alla” som genomfördes under 2008 med stöd av Malmö stads miljöanslag.

MALMÖ NATURSKOLA vände i projektet sig till pedagoger för studenter som läser SFI, svenska för invandrare, och för gymnasieprogrammet IVIK, introduktionsprogrammet för nyanlända invandrare.

– Vårt syfte var att tillsammans med pedagogerna hitta former för hur man kan bedriva undervisning utomhus. Samtidigt ville vi ge nya svenskar möjlighet att se och uppleva naturområden utanför den egna stadsdelen, berättar Josefin Gustafsson, naturpedagog på Malmö naturskola.

Projektet gav möjlighet för elever att tillsammans med pedagoger på skolan och Malmö naturskola göra utflykter till exempelvis Käglinge, Almvik och till Klagshamn.

Text: Mikael Ringman
Foto: Malmö naturskola

UTFLYKTERNA ANVÄNDES sedan i språkundervisningen. Eleverna tog bilder och skrev ned sina intryck på en blogg. Några arbetade med videokamera och gjorde berättande filmer om sitt bondgårdsbesök eller sin resa till havet.

– Jag åkte iväg med en grupp studenter med mycket svaga språkfärdigheter. De vill helst inte skriva alls, för att de skäms och för att det är jobbigt. För dem var det här projektet fantastiskt. Att skriva på bloggen blev viktigt och roligt, berättade Adrian Povzenic, pedagog på SFI Lernia, när ”Natur för alla” höll en avslutande konferens.

Hans kollega Maria Zietkiewicz höll med:

– Eleverna kände sig stolta över att vara med på bloggen. Det blev något man hänvisade vänner och släktingar i andra delar av världen till. En kvinna kom till mig och sade att hon ville byta bild på bloggen, hennes syster i Irak hade varit inne på bloggen och tyckte att bilden var hemsk.

IVIK elever från Frans Suellgymnasiet lagar mat i Käglinge tillsammans med Josefine Gustafsson och Karin Bengtsson från Malmö Naturskola.

JOSEFIN GUSTAFSSON säger att projektet har lett till att flera andra SFI- och IVIK-pedagoger hört av sig och vill samarbeta med Malmö naturskola.

– Ett annat projekt som ligger i startgroparna är ”Ute tillsammans”. Tanken är att sammanföra föräldrar och barns språkundervisning genom att till exempel föräldrar som går på SFI åker på utflykt tillsammans med sina barn som går på förskola.

Läs bloggen på: <http://naturforalla.blogspot.com>

Naturguiden

– din väg ut i naturen

Av den gamla soptippen har ett rekreationsområde uppstått.

Ett sopberg i grön kostym

Jag går omkring på en gammal soptipp. Jag ser inga soppåsar eller gamla kylskåp men om man tittar noga på marken hittar man ett och annat som inte bildas av sig själv i naturen. Massor av färgglad keramik och intressanta små plastprylar gömmer sig i gräset. Formen på landskapet är backigt och inte som resten av kusten. Det är lite märkligt att tänka att man går på ett sopberg...

JAG BEFINNER MIG på Spillepengen som är ett naturområde som ligger på kommungränsen mellan Lomma, Burlöv och Malmö. Namnet Spillepeng är gammalt och betyder spelmarkör. Området har genom tiderna tillhört antingen Arlov eller Malmö och bytt ägare ofta, som en spelmarkör.

Nere under marken, täckt av ett skyddande jordlager, ligger den gamla soptippen där alla sorters soppor slängdes i en och samma hög.

Backarna planterades med buskar och träd och blev till närnatur.

FÖRR I TIDEN fanns det inga sopor här. Kusten bestod av strandängar där man hade betesdjur. Den långgrundna stranden är ett eldorado för fågellivet och här finner man ett myller av olika fågelarter som häckar och besöker området. Man ser kråk- och måsfåglar, vadare och änder men man kan även spana in näktergal, gök, rödstjärt och en massa andra fåglar. Även om man inte är fågel-skådare är detta ett utmärkt ställe att prova sin kikare på. Från kullarna har man en sällsynt fin utsikt över kusten och alla fåglar i och kring vattnet. Andra djur man kan stöta på här är kaniner. Kullarna är lätta att gräva gångar i och kaninhålen ligger tätt. Nere mot stranden ligger en rad djurkolonier där en kaninavelsförening och kaninuppfödare håller till.

Rekreatiomsområdet har bra, lättvandrade stigar och ett elljusspår på 1,5 kilometer. Om du inte vill följa

Text: Marie Sager
Foto: Anders Ekström

elljusspåret så hittar du lätt i området som är öppet med relativt lite träd.

GÅR DU RUNT hela området blir det en fyra kilometers promenad. Längs stigarna finns gott om bänkar för den som vill vila sina ben eller njuta av utsikten. Området lämpar sig väl för promenader, joggingturer, drakflygning, pulkaåkning, fågelskådning och picknick med utsikt mot havet. Man kan även plocka nypon, björnbär och fläder här. Grillplatser finns för den som känner sig lockad. Här finns även toalett och flera parkeringsplatser. Uppe på en av utsiktspunkterna finns informationstavlor för den som vill lära sig om områdets historia eller vilka djur och växter som finns här.

DET GÅR LÄTTAST att komma till Spillepengen med cykel eller bil. Gå in på malmo.se för att hitta cykelvägen dit. Området ligger vid Västkustvägen norr om oljehamnen och det finns skyltar.

Vanlig kalender i Malmös skolklasser.

Kalender med information om vilda och tama djur

Det är nu sjunde året i rad som Djurskyddet Malmö (fd Malmö Djurskyddsförening) i samarbete med Malmö Naturskola har producerat en kalender för skolklasser och förskoleavdelningar i Malmö med kranskommuner.

KALENDERN HAR i år tryckts i 6000 exemplar, men siffran på dem som dagligen ser kalendern blir mycket större än så i och med att varje barngrupp består av 10-30 barn.

Syftet med kalendern är att den ska ge information om vilda och tama djur och hur man kan hjälpa till att förbättra förhållandena för dem.

I och med att kalenderuppslaget finns tillgängligt under en hel månad, finns det gott om tid för barnen att fundera på månadens information. Detta är en pedagogisk vinst, för många gånger får barnen i förskolor och skolor bara möjlighet att engagera sig i ett ämne under en kortare tid. Barn behöver bearbeta kunskap för att verkligen förstå.

HÄR ÄR NÅGRA nyligen inkomna citat från tre pedagoger i Malmö om hur man ser på kalendern:

"Jag längtar varje år till den nya kalendern. Jag har under min tid som lärare alltid haft den uppe på väggen och för varje ny månad har jag läst och berättat om bilderna. Ibland blir det långa diskussioner och ibland kortare."

"Ibland jobbar vi lite mer med det som finns där om vi märker att intresse finns eller om det "ligger i tiden". Många av oss sparar bilderna när året är slut och använder sedan på olika sätt i klasserna."

"Varje ny månad ägnar vi oss en lektion ca åt det djur som representerar månaden, och som har ett budskap vid just den tiden! Det är ett bra och naturligt sätt att få in både djurskydd och kunskap vid rätt tidpunkt!"

i korthet

Rektorer tror på utepedagogik

37 rektorer på Malmös grundskolor har svarat på en enkät som Malmö naturskola har gjort. 87 procent av dem anser att utepedagogik främjar inläringen. Enkäten gjordes för att undersöka pedagogernas kännedom om utomhuspedagogik i samband med den satsning på lärande för hållbar utveckling som just nu pågår. Enkäten visar att rektorernas kännedom om utepedagogik är god. Däremot är det inte lika många som faktiskt arbetar med utepedagogik. Endast 16 procent av skolorna har en plan för hur ett sådant arbete ska gå till.

Belönade för rättvisa kläder

Miljövänliga, rättvist tillverkade kläder. Det är Kajsa Holst och Paula Kermfors affärsidé. En affärsidé som i mitten av mars belönades med första pris i tävlingen Terre de femmes, Jordens kvinnor.

PÅ MAURITIUS VÄVS den ekologiska bomullstråden till tyger som senare blir klädmärket Righteous Fashions kläder. Det är också där huvuddelen av kläderna tillverkas. Prissumman på 50 000 kronor ska återinvesteras i produktionen på Mauritius.

– Vi ska köpa bättre maskiner helt enkelt, säger Kajsa Holst som tillsammans med Paula Kermfors grundade klädmärket Righteous Fashion 2005.

HANDEL KAN GÖRA gott om man gör det på rätt sätt. Det var en av tankarna som ledde till att Kajsa Holst och Paula Kermfors startade klädmärket Righteous Fashion. De träffades på Imer-utbildningen (internationell migration och etniska relationer) på Malmö högskola och hade tidigt ett intresse för mänskliga rättigheter.

– Vi pratade mycket om att handel är något positivt om det sker på rätt villkor, säger Paula Kermfors.

Bomullen i kläderna kommer från ett jordbrukskooperativ i Indien. Målsättningen är att styra över tillverkningsprocessen till Uganda som har en bomull av högre kvalitet. Men där har det ännu inte gått att skapa de rätta förutsättningarna.

Paula Kermfors och Kajsa Holst samarbetar med designers som skapar själva kläderna. Nu är företagets första bokslut klart. Och företaget går med en liten vinst.

Fakta

Terre de femmes, Jordens kvinnor, är ett pris som går till kvinnliga entreprenörer som arbetar med miljövänliga projekt och därmed bidrar till en grönare värld. I Sverige utses tre pristagare. Vinnaren får tävla om det internationella priset på 10 000 euro.

hållbar konsumtion

Text: Åsa Ohlsson
Foto: Anders Ekström

Att tillverkningen är miljövänlig och att arbetsförhållandena är bra är en självklar hörnsten i klädmärkets filosofi. Bomullsodlingen är både ekologisk och Fairtrade-certifierad.

I HÖSTENS KLÄDKOLLEKTION finns inte bara kläder av bomull, utan även av kashmir, det vill säga ull som vävs av getternas silkeslena underhår. Efter mycket letande hittade de en kashmirproducent som motsvarar deras krav i Nepal.

Från själva idén 2004 till första kollektionen 2007 har det varit mycket arbete. Research, kontakter, resor. Inte bara för att hitta material och produktion, utan också för att hitta återförsäljare.

– Här i Malmö kände vi ju till affärer och kunde tänka ut vilka som vi var intresserade av och som kunde vara intresserade av våra kläder. Men sen var det stopp. Då spred vi frågan till vänner och vänner vänner, vilka affärer kan ni tipsa om där ni bor. Sen

har vi åkt runt och besökt affärer.

Nu finns kläderna hos 25 återförsäljare i fem länder. De kom nyss hem från en införsäljningsresa i London och i april bär det av till New York för att hitta återförsäljare.

Varje kollektion består av ett mindre antal plagg, runt tio till tolv stycken.

– Även om vi uppmuntrar till konsumtion så kan man konsumera med eftertanke, satsa på färre antal saker som kan kombineras.

Fikar du rättvist på jobbet?

För att Malmö ska kunna fortsätta vara Fairtrade City krävs bland annat att fler arbetsplatser väljer rättvist fika.

Gör som över 100 arbetsplatser i Malmö redan har gjort, registrera dig på webben idag! De arbetsplatser som anmäler sig får ett fint diplom.

Fairtrade City är en diplomering från Föreningen för Rättvisemärkt.

Rättvisemärkt är en oberoende produktmärkning som bidrar till förbättrade arbets- och levnadsvillkor för odlare och anställda i utvecklingsländer.

Läs mer på www.rattvisemarkt.se

Registrera din arbetsplats på:
www.malmo.se/fairtradecity

60
EARTH HOUR

Var med och släck ljuset en timme
för klimatet den 28 mars kl 20.30

